

เป็นหวัดหรือมีการติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจเฉียบพลัน...ต้อง กินยาแก้อักเสบไหม

รศ. นพ. ปารยะ อาศนะเสน
สาขาโรคจมูกและโรคภูมิแพ้
ภาควิชาโสต นาสิก ลาริงซ์วิทยา
Faculty of Medicine Siriraj Hospital
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

“เป็นหวัดหรือมีการติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจส่วนบนเฉียบพลัน...ต้องกิน หรือจ่ายยาแก้อักเสบ”
เป็นความเชื่อของผู้ป่วย เภสัชกร หรือแพทย์บางท่าน ที่ยากแก่การแก้ไข เพราะมักเชื่อว่า

1. การติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจส่วนบน เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย ต้องกินยาแก้อักเสบ หรือยาต้าน
จุลชีพ (antibiotic) จึงจะหาย

2. การติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจส่วนบน ถึงแม้จะเกิดจากเชื้อไวรัส ต้องกินยาแก้อักเสบไว้ก่อน
เพื่อป้องกันการติดเชื้อแบคทีเรียซ้ำเติม เพราะถ้าปล่อยให้แบคทีเรียซ้ำเติม อาการจะแยลงหรือหนักมากขึ้น
กันไว้ก่อนดีกว่า

3. การติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจส่วนบน ไม่ว่าจะเกิดจากเชื้อไวรัส หรือแบคทีเรีย จะเกิดการ
อักเสบของทางเดินหายใจส่วนบน ถ้าไม่กินยาแก้อักเสบจะไม่หาย เพราะหายไม่หาย อยู่ที่ยาแก้อักเสบเป็น
สำคัญ ไม่ได้อยู่ที่อย่างอื่น

การติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจส่วนบน (upper respiratory tract infection) ได้แก่

- โรคจมูกอักเสบ (acute rhinitis) หรือที่มักเรียกว่า “หวัด” ทำให้มีไข้ อ่อนเพลีย ปวดหรือมี
ศีรษะ คัดจมูก น้ำมูกไหล (มีสีใส, ชุ่น หรือเหลืองเขียว)

- โรคไซนัสอักเสบ (acute rhinosinusitis) ทำให้มีไข้ คัดจมูก น้ำมูก หรือเสมหะมีสีเหลือง
หรือเขียวข้นตลอด ลมหายใจมีกลิ่นเหม็น อ่อนเพลีย ไอ ปวดศีรษะ ปวดจมูก, โหนกแก้ม, รอบตา หรือ
หน้าผาก

- โรคหูชั้นกลางอักเสบ (acute otitis media) ทำให้ผู้ป่วยมีไข้ ปวดหู หูอื้อ อาจมีหนองไหล

ออกมาจากหู มีเสียงดังในหู อาจมีอาการเวียนศีรษะ บานหมุนได้ในผู้ป่วยบางราย

- โรคคอ หรือต่อมทอนซิลอักเสบ (acute pharyngitis or tonsillitis) ทำให้มีไข้ เจ็บคอ กลืนอาหาร หรือกลืนน้ำลายแล้วเจ็บ หรือติดขัด

- โรคสายเสียง หรือกล่องเสียงอักเสบ (acute laryngitis) ทำให้ไอ ระคายคอ มีเสียงแหบแห้ง

- โรคหลอดลมอักเสบ (acute bronchitis) ทำให้ไอ มีเสมหะ เจ็บหน้าอก

- โรคปอดอักเสบ หรือปอดบวม (pneumonia) ทำให้มีไข้ ไอ หอบ

ดังนั้นส่วนใหญ่ เมื่อผู้ป่วย มีการติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจ ผู้ป่วยมักจะซื้อยาแก้อักเสบกินเอง หรือเภสัชกรที่ร้านขายยาเป็นผู้จ่ายยาให้ หรือแม้แต่แพทย์เอง ก็จ่ายยาแก้อักเสบให้ผู้ป่วยกิน เนื่องจากเชื่อ เช่นเดียวกับผู้ป่วย หรือทราบ แต่ไม่มีเวลาอธิบายให้ผู้ป่วยฟัง หรืออธิบายแล้ว แต่ผู้ป่วยก็ไม่เชื่ออยู่ดี และรีบรื้อให้แพทย์จ่ายยาแก้อักเสบให้ จึงจ่ายให้เพื่อตัดความรำคาญ ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว สาเหตุส่วนใหญ่ของการติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจนั้นเกิดจากเชื้อไวรัส (ได้แก่ rhinovirus, influenza, parainfluenza, adenovirus) จึงไม่มีความจำเป็นสำหรับผู้ป่วยที่ต้องกินยาแก้อักเสบ เมื่อผู้ป่วยมีการติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจ เป็นมาไม่เกิน 7-10 วัน เพราะผู้ป่วยส่วนใหญ่มักจะหายได้เอง ถ้าผู้ป่วยปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง และเหมาะสม แต่ถ้าผู้ป่วยมีการติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจมานานเกิน 7-10 วัน (มักจะมีการติดเชื้อแบคทีเรียร่วมด้วย) หรือมีหลักฐานที่บ่งบอกว่ามีการติดเชื้อแบคทีเรียในระบบทางเดินหายใจ การกินยาแก้อักเสบในกรณีดังกล่าวจึงสมเหตุสมผล

นอกจากนั้นความเชื่ออีกอย่างหนึ่งที่มักเข้าใจกันผิด คือ ดุสีของน้ำมูกหรือเสมหะ ถ้าน้ำมูกหรือเสมหะ มีสีเหลือง หรือเขียว เกิดจากการติดเชื้อแบคทีเรียแน่นอน ต้องกินยาแก้อักเสบจึงจะหาย ความเป็นจริงแล้ว การที่น้ำมูกหรือเสมหะค้างอยู่ในจมูก หรือหลอดลมนานๆ ก็จะทำให้ น้ำมูก หรือเสมหะมีสีเหลือง หรือเขียวได้ โดยที่ไม่มีการติดเชื้อแบคทีเรีย ดังนั้นประวัติที่ได้จากผู้ป่วยว่า น้ำมูกหรือเสมหะมีสีเหลือง หรือเขียว ไม่ได้บ่งบอกว่าผู้ป่วยติดเชื้อแบคทีเรีย และต้องกินยาแก้อักเสบเสมอไป

บางกรณี ถึงแม้การติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจส่วนบนเป็นมาไม่เกิน 7-10 วัน แต่อาจมีความจำเป็นต้องกินยาแก้อักเสบ เนื่องจากมักมีสาเหตุมาจากเชื้อแบคทีเรีย ได้แก่

1. ผู้ป่วยเป็นโรคไซนัสอักเสบเฉียบพลันที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย (acute bacterial

rhinosinusitis) (รูปที่ 1) นอกจากอาการดังกล่าวข้างต้นแล้ว การตรวจจมูกจะพบเยื่อจมูกบวม แดง มีน้ำมูก สีเหลือง หรือเขียวภายในโพรงจมูก หรือมีเสมหะสีเหลือง หรือเขียวไหลลงคอ อาจมีการกดเจ็บที่บริเวณหน้าผาก หัวตา หรือโหนกแก้ม

2. ผู้ป่วยเป็นโรคต่อมทอนซิลอักเสบเฉียบพลันที่เกิดจากการติดเชื้อแบคทีเรีย (acute bacterial tonsillitis) (รูปที่ 2) นอกจากอาการดังกล่าวข้างต้นแล้ว การตรวจคอจะพบต่อมทอนซิลบวม แดง มีตุ่มหนองบนต่อมทอนซิล อาจพบจุดเลือดออกบนเพดานอ่อน หรือมีต่อมน้ำเหลืองที่คอโต และกดเจ็บ

3. ผู้ป่วยเป็นโรคหูชั้นกลางอักเสบเฉียบพลันที่เกิดจากการติดเชื้อแบคทีเรีย (acute bacterial otitis media) (รูปที่ 3) ผู้ป่วยมักมีประวัติไข้หวัด หรือจมูกอักเสบนำมาก่อน ต่อมามีอาการดังกล่าวข้างต้น ตรวจพบเยื่อแก้วหูบวม, แดง, ทึบ อาจเห็นระดับหนองภายในหูชั้นกลางหลังเยื่อแก้วหู

ซึ่งกรณีดังกล่าว ควรให้แพทย์เป็นผู้วินิจฉัยโรค ดังนั้นความเชื่อแรกจึงไม่ถูกต้อง เพราะผู้ป่วยกินยาแก้อักเสบ ซึ่งฆ่าเชื้อแบคทีเรีย แต่การเจ็บป่วยของผู้ป่วยมีสาเหตุมาจากเชื้อไวรัส การกินยาแก้อักเสบจึงไม่ช่วยอะไร ซ้ำร้ายยังกระตุ้นให้แบคทีเรียที่อยู่ประจำในจมูก และลำคอมีการดื้อยาเพิ่มขึ้นด้วย

สำหรับความเชื่อที่ 2 นั้น จากการศึกษาพบว่า การกินยาแก้อักเสบไม่ได้ช่วยป้องกันการติดเชื้อแบคทีเรียซ้ำเติม แกรมยังมีผลเสียทำให้เชื้อแบคทีเรียเกิดการดื้อยาเพิ่มขึ้นด้วย

ส่วนความเชื่อที่ 3 การติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจ จะหายหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้ป่วย ว่าสามารถหลีกเลี่ยงเหตุที่ทำให้ผู้ป่วยมีภูมิคุ้มกันต้านทานลดลงและนำมาสู่การติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจได้หรือไม่ (เช่น เครียด, นอนหลับพักผ่อนไม่เพียงพอ, โดนหรือสัมผัสอากาศที่เย็นมากๆ ตากฝน สัมผัสอากาศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สัมผัสกับคนรอบข้างที่ป่วย) และปฏิบัติตัวได้เหมาะสมหรือถูกต้องหรือไม่ เพราะการที่ผู้ป่วยจะหายหรือไม่หายนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับยาที่แพทย์จ่ายให้ หรือยาแก้อักเสบ

ดังนั้น ท่านมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจแล้วนะครับ ว่าเมื่อท่านมีการติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจ ท่านควรจะใช้ยาแก้อักเสบหรือไม่